

Література

1. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 1998. — 152 с.
2. Близнюк С. В. Стратегічний маркетинг торговельної фірми: Методичні і організаційні аспекти управління. — К.: Українська академія зовнішньої торгівлі, 1998. — 150 с.
3. Ансофф И., Макдоннел Э. Дж. Новая корпоративная стратегия. — СПб.: Питер-Ком, 1999. — 416 с.
4. Карлоф Б. Деловая стратегия: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1991. — 124 с.
5. Chandler A. D. Strategy and Structure. — Cambridge, MA: MIT Press, 1962. — 513 p.
6. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. — М.: Дело ЛТД, 1992. — 701 с.
7. Немцов В. Д., Довгань Л. Є. Стратегічний менеджмент: Навч. посібник. — К.: 2001. — 560 с.
8. Боумэн К. Основы стратегического менеджмента: Пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. — 175 с.
9. Кинг У., Клиланд Д. Стратегическое планирование и хозяйственная политика. — М.: Прогресс, 1982. — 314 с.
10. Мак-Дональд М. Стратегическое планирование маркетинга. — СПб.: Издательство «Питер», 2000. — 320 с.
11. Котлер Ф. Маркетинг. Менеджмент. — СПб.: Питер-Ком, 2000. — 896 с.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2011

УДК 330.341.1

В. І. Іващенко, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначається сутність результативності інноваційної діяльності. Ілюструються показники результативності інноваційної діяльності. Описується методика оцінки результативності інноваційної діяльності. Ілюструється порядок об'єднання та аналітико-статистичного обліку показників результативності інноваційної діяльності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інноваційна діяльність, інноваційний продукт, інноваційна продукція, результативність, інновація.

В статье определяется сущность результативности инновационной деятельности. Иллюстрируются показатели результативности инновационной деятельности. Описывается методика оценки результативности инновационной деятельности. Иллюстрируется порядок объединения и аналитико-статистического учета показателей результативности инновационной деятельности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инновационная деятельность, инновационный продукт, инновационная продукция, результативность, инновация.

The article defines the nature of the impact of innovation. It illustrates the performance indicators of innovation. It describes how to assess the impact of innovation. It shows you how to consolidate analytical-statistical indicators of innovation.

KEYWORDS: innovation activity, innovative product, innovative production, productivity, innovation.

Постановка проблеми. Оцінка результативності інноваційної діяльності є однією з основних передумов формування і розвитку інноваційної економіки. Для її успішного здійснення необхідно, перш за все, розібратися з суттю термінів «результативність» та «інноваційна діяльність», а також ідентифікувати форми та показники вимірювання результативності інноваційної діяльності.

Аналіз публікацій. Термін «результативність» означає властивість алгоритму, яка передбачає, що після виконання алгоритму повинен бути отриманий результат; якщо ж результат не може бути отриманий, то алгоритм повинен містити пояснення такої ситуації [1]. Проте провідні наукові видання інтерпретують результативність як аналітичний інструментарій вимірювання ефективності результатів економічної діяльності [2]. Що зводить результативність у ранг похідної від ефективності і, тим самим, унеможливує використання цього показника для управління інноваційною економікою.

Водночас інноваційну діяльність — науковці трактують по-різному. Так С. Покропивний інноваційну діяльність ототожнює з процесом, спрямованим на впровадження результатів завершених наукових досліджень, розробок і певних науково-технічних досягнень у новий чи в існуючий продукт, що реалізується на ринку, або в технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також спрямованим на додаткові наукові розробки та дослідження, пов'язані з цим процесом [3, с. 24], а О. Поліщук — процесом, спрямованим на розробку інновацій і, пов'язаних з цим процесом, наукових розробок та досліджень [4]. Р. Фатхутдінов під інноваційною діяльністю розуміє інвестиційну діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення й

відновлення номенклатури та поліпшення якості продукції, що випускається, удосконалювання технології виготовлення товарів (послуг) з наступним упровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому й закордонному ринках [5]. А. Загородній інноваційну діяльність називає діяльністю, спрямованою на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах і послугах завдяки використанню науково-технічного та інтелектуального потенціалу [6, с. 258—260], а П. Друкер — добре організованою, раціональною, систематичною роботою [7, с. 67].

В Законі України «Про інноваційну діяльність» під інноваційною діяльністю розуміється діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок та зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [8, с. 10].

На цьому фоні трактувань інноваційної діяльності одні вчені вважають її види за своєю природою інноваціями, а інші — не інноваціями, але необхідними для впровадження інновацій [9].

Постановка завдання. В статті ставиться задача інтерпретувати результативність інноваційної діяльності з позицій оціночних індикаторів того, в якій мірі, або ступені використовувані предмети праці «потрібні, правильні» для відтворення конкретної інновації, а засобами праці «робляться потрібні, правильні дії (речі)» при перетворенні цих предметів праці в інновації [10], а також — структурувати оціночні індикатори результативності інноваційної діяльності в зручній для практики управління інноваційною економікою формі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якими б різними не були трактування інноваційної діяльності, усі вони, так чи інакше, зводяться до наукових, технологічних, організаційних, фінансових і виробничих дій із дослідження, розробки і впровадження новачій у результати відтворення, а також комерційних дій, що не мають зв'язку з виробництвом інновацій, але необхідні для їхнього розподілу, обміну і споживання, включаючи експлуатацію, обслуговування та утилізацію інновацій. Іншими словами вони зводяться до дій діячів, організацій і суспільств — результатами діяльності яких є інноваційний продукт та/або інноваційна продукція.

Інноваційний продукт — результат науково-дослідної чи дослідно-конструкторської розробки у формі інноваційного проєкту, нової технології та/або продукції експериментального зразка чи дослідної партії, вироблених на підставі: а) об'єктів

інтелектуальної власності — відкриттів, якими є нові знання або виявлення чого-небудь корисного; винаходів, якими є нові технічні рішення, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, селекційні досягнення тощо, підтвержені державними охоронними документами (патентами, свідоцтвами), що можуть виявитися як придатними, так і непридатним для практичного використання по ліцензії, виданій їхніми власниками; б) нововведень — інновацій, що представляють собою перше уречевлення новацій в результат відтворення у зв'язку з їх корисністю, соціальною чи економічною цінністю, виробляються в Україні вперше, а якщо навіть не вперше, то порівняно з іншими аналогічними продуктами, представленими на ринку, мають суттєво вищі техніко-економічні показники.

Інноваційна продукція — інноваційний продукт, уречевлений у результат відтворення. Нею є інновації. Де уречевленням інноваційного продукту в результаті відтворення є — застосування інноваційного продукту у виробничій практиці щодо перетворення предметів праці у результати відтворення; адаптація нововведень, нових для організації чи країни, але не нових для зовнішнього світу; певне поліпшення інновацій, але не настільки, щоб викликати появу іншої інновації; оновлення машин, обладнання, установок, технологій і інших основних фондів; здійснення капітальних витрат на реалізацією інновацій, включаючи виробниче проектування, підготовку виробництва до випуску нових продуктів, впровадженням нових методів виробництва, маркетингові дослідження тощо. При цьому уречевлення інноваційного продукту та предметів праці у інновації стимулюється ринком — який визначає попит, пропозицію і ціну на інноваційний продукт й предмети праці, а також генерує потенціал дій засобів праці згідно з потребами інновацій.

Міра або ступінь «потрібності, правильності» для результату відтворення предметів праці й інноваційного продукту оцінюється за їхньою ємністю в інновації — матеріалоемністю (метало/дерево/пластмасо/тощо), паливо ємністю (вугілля/нафто/газ/тощо), енергіє ємністю, новаціє ємністю (патент/ноу-хау/тощо), системотехнічною ємністю (Інтернет/програмно-технічні засоби/тощо), ємністю високих технологій (3-го, 4-го, 5-го і 6-го технологічного укладу), ємністю відходів ресурсів й інноваційної продукції, ємністю витрат на упаковку і маркування інновацій, ємністю витрат на експлуатацію, обслуговування й ремонт інновацій, ємністю оборотів тари, ємністю витрат на утилізацію інновацій тощо.

Міра або ступінь здійснення засобами праці «потрібних, правильних дій (речей)» оцінюється співставленням — фактичних структур витрат потенціалу дій засобів праці на створення інновацій з обґрунтованими на підставі реальних потреб. Однак на практиці — зробити таке співставлення проблематично. Це пояснюється тим, що національна статистика відносить задіяні у відтворенні інновацій засоби праці до складу виконавців загальної функції труда класу «ціле думання» — навіть за умов утримання цих засобів праці на балансі підприємств, що на рівні суспільства виконують інші загальні функції труда («передаточну», «фруху», «контролю, організації й управління»).

У результат відтворення переливається потенціал дій тих засобів праці, склад і технологічні параметри яких уже визначені — знаходяться на балансі підприємства. Це надає можливість оцінювати потенціал дій наявних засобів праці не за їх технологічними параметрами, а за мірою або ступенем їх спеціалізації, концентрації, кооперування та комбінування в процесі перетворення матеріальних ресурсів й інноваційного продукту в інновації. Де: 1) спеціалізація — розщеплення процесу виробництва результатів відтворення на технологічні операції з наступним спрямуванням потенційно необхідних засобів праці на виконання спеціалізованих робіт з відтворення інновацій; 2) концентрація — зосередження та нагромадження обсягів (масштабу) спеціалізованих засобів праці на виконанні тих чи інших видів робіт з відтворення інновацій; 3) кооперування — концентрація спеціалізованих засобів праці на виконанні однотипних загальних функцій труда (де спеціалізація, там і кооперація); 4) комбінування — концентрація спеціалізованих засобів праці на виконанні різнотипних загальних функцій труда (поміж функціональна інтеграції засобів праці).

Результати оцінки результативності інноваційної діяльності використовуються для вирішення суперечностей між ресурсами та результатами [11] — для приведення затрат, продукту, ефективності й якості у відповідність до потреб інновацій. Де: 1) приведенням затрат до потреб інновацій — формуються обсяги та структура вхідних ресурсів, що забезпечують виконання виробничої програми, а також витрати на функціонування телекомунікаційних мереж, чисельність працівників маркетингової служби, загальна площа приміщень, кількість установ, кількість обладнання тощо; 2) приведенням продукту (обсягу виконаних робіт) до потреб інновацій — дається оцінка ступеня досягнення поставленої мети (відповідають на питання «що зроблено?»), а

також визначається місія організації (обсяг виробництва, кількість споживачів готової продукції, кількість створених робочих місць тощо); 3) приведенням ефективності до потреб інновацій — характеризуються витрати фінансових, трудових, матеріальних й інформаційних ресурсів або робочого часу на одиницю продукту, а також визначається рентабельність витрат ресурсів на одиницю продукції; 4) приведенням якості до потреб інновацій — ідентифікуються споживчі властивості продукту, які відповідно до свого призначення послаблюють негативні й посилюють позитивні бажання споживача набути інновацію.

Водночас показники результативності інноваційної діяльності — а) визначаються за даними аудиту, діагностики і самооцінки фактично досягнутих результатів діяльності у попередні періоди та з урахуванням прогнозу їхнього розвитку на перспективу й відповідності будь-якої організаційно-виробничої одиниці підприємства його цілям; б) підвергаються статистичному, фінансовому, бухгалтерському та управлінському внутрішньогосподарському обліку; в) характеризуються за динамікою витрат на інноваційну діяльність. На їх базі формуються заходи щодо матеріальної, моральної і соціальної мотивації продуцентів інновацій — маркетингової діяльності, діяльності з виготовлення інноваційної продукції, діяльності з управління потенціалом дій засобів виробництва, виробничої діяльності, комерційно-інвестиційної діяльності, торгової діяльності, діяльності після продажного сервісу, соціальної діяльності, економічної діяльності, утилізації та екологічної діяльності.

Для зручності використання — показники оцінки результативності інноваційної діяльності об'єднуються у 5 груп [12]:

1. Вхідні індикатори освітнього рівня кадрового потенціалу і використання інформаційних технологій населенням:

1.1 Коефіцієнт освітнього рівня кадрового потенціалу — кількість дипломованих спеціалістів з вищою освітою у віці 20—29 років на 1000 мешканців відповідного віку.

1.2 Коефіцієнт інформатизації суспільства — кількість ліній ширококутового Інтернету, що використовуються на 100 мешканців населення.

1.3 Коефіцієнт кваліфікаційного рівня населення у віці 20—24 років — кількості осіб, які мають як мінімум повну середню спеціальну освіту серед населення відповідного віку.

2. Вхідні індикатори створення нових знань:

2.1 Доля витрат некомерційного сектору на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи — відношення обсягу витрат

на академічну та вузівську науку до обсягу валового внутрішнього продукту.

2.2 Доля витрат комерційного сектору на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи — відношення обсягу витрат на науку комерційного сектору до обсягу валового внутрішнього продукту.

2.3 Доля витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у високотехнологічному та середнє технологічному секторах промисловості, що відображають орієнтованість підприємства, галузі чи держави на високотехнологічну економіку — відношення витрат на науку у високотехнологічних та середнє технологічних секторах промисловості до загальної суми цих витрат у промисловості.

2.4 Доля підприємств, що отримують кошти на інноваційну діяльність з некомерційних джерел — відношення кількості підприємств, що отримують фінансову підтримку з державного бюджету, місцевих бюджетів, позабюджетних фондів тощо до загальної кількості промислових підприємств.

3. Вхідні індикатори інновацій та з ними пов'язаного підприємництва:

3.1. Доля малих та середніх компаній, що займаються інноваціями для власних потреб — відношення кількості малих та середніх компаній, що освоювали нові або значно поліпшені продукти чи процеси виробництва впродовж останніх трьох років (без малих та середніх компаній, що впроваджують уже розроблені нові продукти чи процеси) до загальної кількості малих та середніх компаній.

3.2. Доля малих та середніх компаній, що беруть участь у спільних інноваційних проектах — відношення кількості малих та середніх компаній, що беруть участь у спільних інноваційних проектах у промисловості до загальної кількості малих та середніх компаній.

3.3. Доля витрат на інноваційну діяльність — відношення суми загальних витрат на інновації до загального обсягу товарообігу підприємств у поточних цінах у національній валюті.

3.4. Доля усередненої за два роки величини венчурного капіталу, спрямованого на фінансування ранніх стадій роботи компаній у ВВП.

3.5. Доля витрат на інформаційні та комунікаційні технології у ВВП.

3.6. Доля малих і середніх компаній, що використовують організаційні (нетехнологічні) інновації — у загальній кількості малих і середніх компаній.

4. Вихідні індикатори застосування інновацій:

4.1. Питома вага працівників, зайнятих у секторах високотехнологічних послуг, до яких в Україні віднесено послуги пошти й зв'язку, послуги у сфері інформатизації, включаючи розробку програмного забезпечення та послуги у сфері досліджень і розробок — у загальній чисельності, зайнятих у виробництві і сфері послуг.

4.2. Доля експорту високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту у національній валюті та поточних цінах.

4.3. Доля продаж нової продукції на ринку — відношення товарообігу нової або значно вдосконаленої продукції, що є новою на ринку, до загального обсягу товарообороту підприємств у поточних цінах у національній валюті.

4.4. Доля продаж нової для фірми промислової продукції, але не нової на ринку — відношення товарообігу нової або значно вдосконаленої продукції для фірми до загального товарообороту.

5. Вихідні індикатори та фіксатори новациє ємності інновацій:

5.1. Доля патентів ЄС, зареєстрованих в Україні, що приходить на 1 млн населення;

5.2. Доля патентів та торгових марок США, зареєстрованих в Україні, що приходить на 1 млн населення;

5.3. Доля патентів тріадної групи «США, ЄС, Японія», зареєстрованих в Україні, що приходить на 1 млн населення;

5.4. Доля торгових марок ЄС, зареєстрованих в Україні, що приходить на 1 млн населення;

5.5. Доля нових промислових дизайнів ЄС, зареєстрованих в Україні, що приходить на 1 млн населення;

5.6. Доля патентів, виданих Департаментом інтелектуальної власності України, що приходить на 1 млн населення;

5.7. Доля авторських свідоцтв, виданих Департаментом інтелектуальної власності України, що приходить на 1 млн населення;

5.8. Доля виданих ліцензій на впровадження патентів та авторських свідоцтв у загальному обсязі виданих та зареєстрованих в Україні.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином результативність інноваційної діяльності обумовлена як матеріальними ресурсами й інноваційним продуктом, так і засобами праці. Її оцінка здійснюється співвідношенням ємності в інновації — матеріальних ресурсів й інноваційного продукту до долі витрат потенціалу дій засобів праці на здійснення кожної із загальних функцій труда у загальному обсязі цих витрат на відтворення

інновацій. При цьому критеріями оцінки слугують: 1) вхідні індикатори — освітній рівень кадрового потенціалу і використання інформаційних технологій населенням; створення нових знань, інновацій і з ними пов'язаного підприємництва; 2) вихідні індикатори — застосування інновацій; новації ємність інновацій.

Література

1. Вільний енциклопедичний словник // Вікіпедія. — <http://ru.wikipedia.org/wiki>
2. *Олексюк О. І.* Технологія оцінки результативності діяльності підприємства // ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана». — Серія: Економічні науки . Випуск 22
3. *Покропивний С. Ф.* Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання / С. Ф. Покропивний // Економіка України. — 1995. — № 2.
4. *Поліщук О. О.* Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії / Економічний вісник Донбасу № 3 (21), 2010.
5. *Фатхутдінов Р. А.* Інноваційний менеджмент / Підручник для студ. вузів за фахом і напрямком «менеджмент». — М.: Бізнес-школа «Інтел-Синтез», 1998.
6. *Загородній А. Г.* Фінансово-економічний словник / Економічний вісник Донбасу. — № 3 (21). — 2010.
7. *Друкер П.* Задачи менеджмента в XXI веке. — М.: ООО «И. Д. Вильямс», 2006. — 235 с.
8. Закон України «Про Інноваційну діяльність» // Голос України. — 2002, 9 серпня.
9. *Mench G.* Statement in Technology: innovation overcome the depression / G. Mench. — Cambridge : Mass, 1979. 10. <http://uk.wikipedia.org>.
10. *Друкер П. Ф.* Управление, нацеленное на результаты: Пер. с англ. — М.: Технологическая школа бизнеса, 1994. — 200 с.
11. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо визначення результативних показників бюджетної програми» № 1252 від 27.10.2009.
12. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження методики приведення механізму аналітично-статистичного спостереження стану інноваційного розвитку економіки у відповідність із стандартами Організації економічного співробітництва і розвитку та ЄС» № 160 від 19.02.2010.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2011